

VAN NATURE

Jacques van der Neut schrijft in Van Nature over opvallende waarnemingen in de natuur. Hij was vele jaren boswachter in De Biesbosch. Daarnaast is hij een verwoed natuurfotograaf.

De vogelgriep, die enkele weken door broedkolonies van diverse vogelsoorten raasde, veroorzaakte massale sterfte onder grote sterns. Enige tijd geleden berichtte Van Nature over de vestiging van grote sterns op Blik, een opgespoten eiland in de Spuimonding. Hoe heeft de vogelgriep daar huis gehouden?

▲ Het opgespoten eiland Blik in de Spuimonding. Hier wonen massa's grote sterns (rechts), maar de vogelgriep heeft er ook enorm huisgehouden. FOTO'S JACQUES VAN DER NEUT

‘Vaak dode vogels ruimen helpt’

Volgens Nature Today, de door de Wageningen University & Research (WUR) uitgegeven nieuwsbrief, komt vogelgriep onder (water)vogels in de vrije natuur voor, in laag-pathogene varianten. In het huidige geval gaat het om het hoog pathogene subtype H5, dat ontstaan is in de pluimvee-industrie. Deze variant is overgeslagen naar wilde vogels die het virus weer hebben meegenomen naar Europa.

In 2021 werden het hele jaar door besmette vogels aangetroffen, het virus is dus endemisch geworden en constant aanwezig in populaties wilde vogels. Zo zijn er verschillende kolonies grote sterns weggevaagd, zoals die in De Petten op Texel, de kolonie op Griend en die in de Waterdunen in Zeeuws-Vlaanderen. In De Petten bij Den Hoorn zijn inmiddels zo'n 2500 dode grote sterns opgeraapt.

De massale sterfte roept herinneringen op aan de inzinking van de populaties van diverse soorten sterns in de jaren 60. Door een giframp, veroorzaakt door lozingen van afvalstoffen bij de productie van landbouwbestrijdingsmiddelen, stortte de Nederlandse populatie ineen van 40.000 tot slechts 900 paar in 1965.

Door jarenlang beschermingswerk, waaronder het creëren van geschikte broedgebieden (zoals op Texel en in de Zuidhollandse delta), klom de populatie weer langzaam op tot bijna 20.000 paar, nog steeds maar de helft van het aantal van vroeger! Met de huidige uitbraak is veel beschermingswerk in één klap tenietgedaan.

„Natuurlijk hebben we in het Haringvliet ook te maken met vogelgriep”, zegt Ronald In 't Veld, boswachter beheer bij Staatsbosbeheer. „Het gaat dan vooral om de eilanden Blik en de Slijkplaat. Op 31 mei gingen de alarmbellen af en vond ik op beide eilanden dode grote sterns: zestien stuks op Blik en vijftien op de Slijkplaat. Met het verstrijken van de tijd nam het aantal kadavers toe. Zo verzamelde ik op 21 juni 28 dode grote sterns op Blik en 164 op de Slijkplaat. Zo'n berg dode vogels biedt een bijzonder treurige aanblik,

om over over de grond tollende, stuiptrekkende vogels nog maar te zwijgen.”

Het rapen van al die kadavers is natuurlijk geen pretje. „Het is een doffe ellende”, benadrukt In 't Veld. „Je loopt bij 25 tot 30 graden in een soort maanmannetjespak, met kaplaarzen, een mondkapje en handschoenen. Het ademt nul, dus je zweeft je onlangs. Bovendien moet ik mij als ik weer op de wal stap ontsmetten. We willen andere, nog schone gebieden immers niet besmetten.” Werkt het betreden van zo'n vogelkolonie op

Als ik geringde vogels dood aantref, dan houd ik die apart voor nader onderzoek

– Ronald In 't Veld

een eiland niet verstorend? „Zeker wel”, zegt In 't Veld, „dat is altijd het dilemma voor terreinbeheerders. Om de twee dagen probeer ik mijn rondje te varen en de eilanden Blik en de Slijkplaat te bezoeken. Maar ik ben er heilig van overtuigd dat het regelmatig verwijderen van kadavers helpt en dus het aantal slachtoffers beperkt. Zo vind ik bijvoorbeeld nauwelijks dode vogels die wemelen van de maden. Op 28 juni verzamelde ik zeven dode grote sterns in de kolonie op de Slijkplaat, maar vond er nog zeker 245 nesten met een tot drie eieren en er liepen zeker 50 jongen van zo'n vijf dagen oud. Boven mij vlogen minimaal 1200 grote sterns.”

Kadavers

Op Blik had ik zo'n beetje dezelfde ervaring: geen kadavers, maar wel 36 nieuwe nesten en er liepen zeker 27 bijna vliegvlugge jongen rond. Op 1 juli turfde ik zeven dode grote sterns op de Slijkplaat en nul op Blik. Afgelopen zondag vond ik geen dode vogels meer.”

Als er zoveel dode vogels door je handen gaan, dan moeten daar toch ook wel eens geringde exemplaren bij zitten? „Ja, inderdaad. Die houd ik apart voor onderzoek door ze in een koelbox te stoppen. Zo vond ik tijdens mijn omzwervingen een dode, geringde grote stern. Later bleek die vogel al op jonge leeftijd te zijn geringsd op het eiland Griend in de Waddenzee, het dier was nota bene 26 jaar oud. Zo'n vogel vloog dus verschillende keren over onze aardbol, legde daarbij tienduizenden kilometers af en sterft dan door zo'n idiote besmetting.”

VOGELSTERFTE IN HET BUITENLAND

Wachten tot deze uitbraak is uitgewoed

Vooralsnog kunnen we niet veel doen aan deze catastrofale uitbraak en moeten we wachten tot deze is uitgewoed. Dat wil zeggen: tot een deel van de vogels immuniteit heeft opgebouwd. Het virus muteert en gedraagt zich onvoorspelbaar. Vogelbescherming roept nu wel het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit op meer regie te nemen bij de aanpak van vogelgriep, in het bijzonder bij kwetsbare kust- en zeevogels. Ook

▲ Bass Rock in Schotland, thuis van vele duizenden Jan-van-Genten.

vindt de Vogelbescherming dat er uitgebreide monitoring nodig is om

de omvang van de uitbraak per soort in kaart te brengen. Ook

in het buitenland (Groot-Brittannië, Frankrijk) eiste vogelgriep de nodige slachtoffers. De Britse Vogelbescherming (RSPB) meldt dat er al honderden grote jagers (roofmeeuwen) en vele duizenden dode Jan-van-Genten zijn gevonden. Inmiddels heeft de vogelgriep ook de immense kolonie van 77.000 broedparen Jan-van-Genten op Bass Rock in Schotland bereikt. De Britse vogelbeschermers houden hun hart vast.